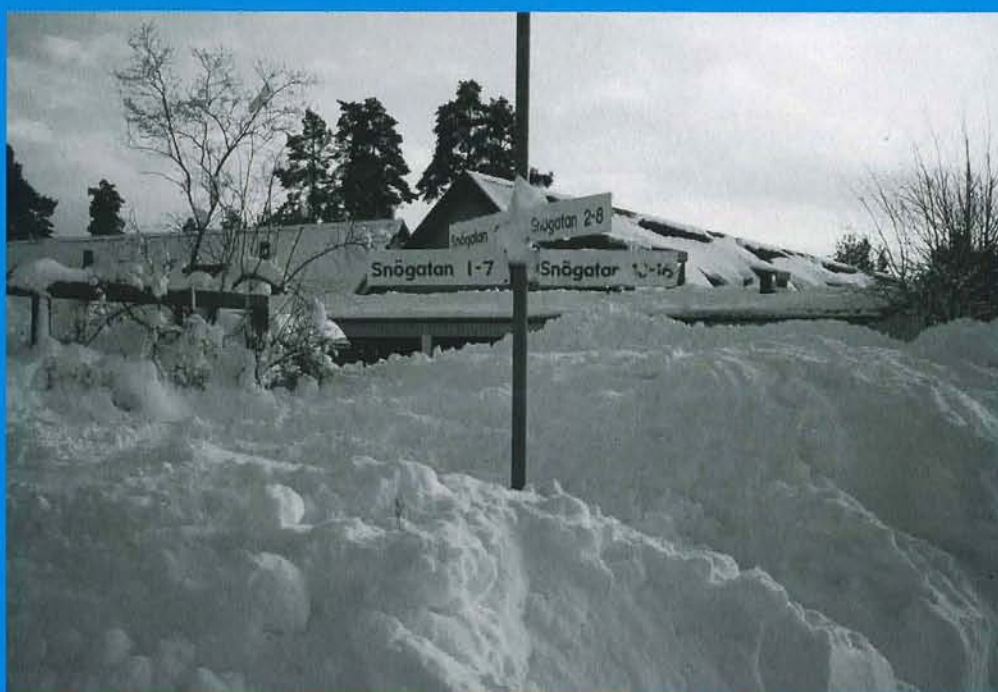

Snöovädret i Gävleområdet

1999 Räddningsverket, Karlstad
Räddningstjänstavdelningen
ISBN 91-7253-028-6

Beställningsnummer P21-304/99
1999 års utgåva

Snöovädret i Gävleområdet

Räddningsverkets kontaktperson:

Claes Malmqvist, Enheten för brand och räddning, telefon 054-10 43 54

Innehållsförteckning

Sammanfattning	5
Bakgrund	6
Snöovädret.....	6
Väderprognoser	7
De långa prognoserna.....	7
De kortare prognoserna.....	7
Spridning av varningsmeddelanden	7
Kommunledningens organisation.....	8
Samverkande organ.....	9
Länsstyrelsen i Gävleborgs län	9
Polis.....	9
Försvarmakten	9
Logistik	10
Vila/sömn	10
Drivmedel.....	10
Avlösning	11
Räddningstjänsten under dessa förhållanden	11
Räddningstjänstens organisation.....	11
Avspärrad innerstad	12
Framkomlighet för räddningsinsatser i Gävle tätort	12
Brandposter	13
Höjdfordon	13
Ledning av räddningstjänstens insatser.....	13
Information från räddningstjänsten till allmänheten	14
Samband.....	14
Utlarmning	14
Deltidsstyrkan i Österfärnebo	15
Deltidsstyrkan i Hedesunda.....	15
Resurser.....	16
Helikoptrar från AF 2, Linköping	16
Bandvagnar från försvarmakten	17
Erfarenheter.....	18

Bilagor

Handlingsregler för stöd till det civila samhället från Försvarsmakten inom försvarsområde 53 (Dalarnas och Gävleborgs län). Av utrymmesskäl redovisas ej telefonlistorna i dokumentets bilaga 3.

Sammanfattning

Gävleområdet drabbades under kort tid av ett mycket kraftigt och ihållande snöfall i kombination med kraftiga vindar. Detta ledde till att Gävle tätort och dess närmaste omgivning över en natt blev mer eller mindre begravt i snömassor som på många ställen nådde till ett djup av 150 cm eller mer. Tåg- och landsvägsförbindelser till området begränsades och skars i vissa delar av helt under flera dagar. Militära resurser kallades in för att klara transporter av mediciner, sjuka och skadade, samt för att på något sätt kompensera räddningstjänstens mycket begränsade insatsförmåga. Dessa förhållanden rådda i cirka en vecka i Gävle tätort, och något kortare tid i dess omgivningar.

En viktig erfarenhet är att resursuppbyggnaden måste börja tidigt eftersom stora snömängder kraftigt sänker tempot i densamma. Som en konsekvens av detta måste den meteorologiska varningen utvecklas och bli mer nyanserad. Räddningstjänsten måste också bli bättre på att tolka varningsmeddelanden. För att säkerställa räddningstjänstens tillgång till släckvatten vid stora snödjup behöver utmärkningen av brandpostnätet i tätorter utvecklas. Rutiner för att beställa militära resurser, bandvagnar och helikoptrar, behöver utvecklas och samordnas.

Nyckelord: Snöstorm, räddningstjänst, militära resurser, bandvagn, helikopter

Bakgrund

Som en del i arbetet med att utveckla räddningstjänsten i Sverige skickar Räddningsverket ut observatörer för att samla uppgifter och erfarenheter från inträffade olyckor såväl inom som utom landet.

Räddningsverkets observatörer besökte Gävle kvällen den 10 december och större delen av dagen den 11 december. Kompletterande underlag har inhämtat vid intervjuer i nära anslutning till besöket. Den meteorologiska beskrivningen av snöovädret har inhämtats från SMHI.

Snöovädret

Dagarna före snöfallet hade Svealand och Norrland milt väder med plusgrader, medan det strömmade upp kall luft över Götaland från Kontinenten. I norr minskade snötäckets och bl a Gävle hade barmark. På torsdagen försköts ett lågtryck österut över norra Norrland och bakom detta rörde sig en kallfront söderut. Den nådde Svealand natten till fredag, där den bromsade upp. Mitt på dagen sträckte den sig från norra Uppland åt sydväst, genom Vänern till Jylland. På fronten över Danmark bildades ett lågtryck som sakta rörde sig åt sydost under en viss fördjupning. Lågtrycket nådde sitt lägsta tryck över Skåne lördag morgon (991 hPa).

Samtidigt med denna utveckling i söder, bildades ett högtryck över nordvästra Skandinavien. Högtrycket förstärktes långsamt. Från Skåne rörde sig lågtrycket sedan mycket långsamt österut över södra och sydöstra Östersjön till nordöstra Polen. Dit nådde det måndag morgon. Lågtryckets långsamma rörelse och förstärkningen av högtrycket skapade en kraftig nordlig till nordostlig vind över sydöstra Sverige och ett område med snöfall bildades över Götaland, större delen av Svealand och sydostligaste Norrland.

I Gävle snöade det ihållande från fredag morgon till måndag morgon, alltså i cirka 72 timmar. Den uppmätta nederbörds mängden i Gävleområdet låg på lite drygt 100 mm, med en ganska jämn fördelning på 30-40 mm per dygn.. Det är inte mer än 1,5 mm/timme. Det stämmer också väl överens med synopstationernas rapportering och radarbilderna att intensiteten i allmänhet var lätt till måttlig. Uppgifter om nederbörds mängder på 100-110 mm finns från ett par klimatstationer. Automatstationen i Gävle däremot uppmätte bara 44 mm. Vinden över land var måttlig till frisk. Det finns bara ett fåtal noteringar på medelvind över 10 m/s. Till sjöss uppmättes som mest 21 m/s vid Örskär, måndag förmiddag. Gävle hade max medelvind på 10 m/s och max byvind på 20 m/s.

Väderprognoser

De långa prognoserna

På måndagen nämndes att under helgen strömmar kall luft ner över landet med nordlig vind, men inget sades om nederbörd. På tisdagen i stort sett samma, men i söder på en del håll snöfall. På onsdag skärptes budskapet om snöfall ytterligare, då ett område med snöfall skulle beröra sydöstra Sverige under lördagen för att sedan dra bort under söndagen. Torsdagens prognoser var i stort sett som de från dagen innan. I fredagens två dygnsprognos, gällande söndag, nämndes för första gången om risken för ymnigt snöfall och det var för östra Svealand.

De kortare prognoserna

Torsdag middag:

I morgon snöfall i en stor del av Götaland och Svealand, i östra Svealand ihållande. Södra Norrlands kustland däremot mest uppehåll. Ingen varning.

Torsdag kväll:

Snöfall också i Gästrikland och Hälsingland. Varning för halka i större delen av Svealand och i nordvästra Götaland. Nivå 3

Fredag morgon: Samma som kvällen före.

I fortsättningen innehöll varje prognos uppgifter om snöfall i rätt område. Varningarna skärptes.

Torsdag middag: togs också andra trafiksvårigheter med för nordvästra Götaland och en stor del av Svealand, men ingen varning för södra Norrlands kustland.

På kvällen skärptes läget ytterligare Stora trafiksvårigheter i Gästrikland, (första varningen för denna del) södra Dalarna, Västmanland, Närke och Värmland.

Under lördagen generaliserades varningen för stora trafiksvårigheter att gälla lokalt i Götaland, Svealand och sydöstra Norrland. Senare på kvällen sades särskilt besvärligt i Gästrikland och Uppland.

Den första nivå 2-varningen utfärdades på fredag kvällen kl 22 och följdes upp och förnyades delvis t o m måndag kl 10.

Spridning av varningsmeddelanden

Meteorologiska varningsmeddelanden från SMHI sprids enligt en fastlagd rutin. SOS-centralen i Uppsala samordnar distributionen via samtliga SOS-centraler.

SOS i Gävle erhöill totalt sex meddelanden som spreds vidare via fax enligt plan, bland annat till räddningstjänsten och vakthavande tjänsteman på länsstyrelsen

Hos räddningstjänsten i Gävle saknas rutiner för hantering av varningsmeddelanden. I ett fall hittade vi ett anslaget på den allmänna anslagstavlan. Varken före eller under insatserna tycks varningsmeddelandena ha nått räddningsledaren. Den spontana kommentaren till de meddelanden som visades upp vid besöket var att de troligen inte hade lett till några åtgärder i form av höjd beredskap eftersom de genomgående visade på låga nederbörds mängder och relativt måttliga förväntade trafikstörningar.

Varningsmeddelanden från SMHI anslaget på räddningstjänsten anslagstavla intill vagnhallen på Gävle brandstation.

Kommunledningens organisation

Vid cirka 14-tiden på söndagen sammankallades den kommunala ledningsgruppen. Sammankallande var kommunstyrelsens ordförande. Den kommunala ledningsgruppen samordnades under resten av veckan det operativa arbetet. Ledningsgruppen arbetade från stadshuset och hade som regel två möten per dag med medverkan från samtliga inblandade förvaltningar, inklusive räddningstjänsten, samt polisen

En övning hade genomförts under våren för att trimma in denna ledningsgrupp. Från kommunens sida var man mycket nöjd med hur arbetet fungerade och ansåg att övningen bidragit till att arbetet kommit igång snabbt.

Samverkande organ

Länsstyrelsen i Gävleborgs län

Länsstyrelsens räddningstjänsthandläggare larmades på söndagsmorgonen av SOS-centralen med anledning av ett varningsmeddelande från SMHI. Kontakt togs med räddningstjänsten och räddningstjänsthandläggaren ställde då länsstyrelsens resurser på räddningstjänstområdet till förfogande. Räddningstjänsten meddelade att man hade läget under kontroll och hade alla nödvändiga resurser på väg in. Efter att ha lämnat kontaktvägar för sig själv och försvarsdirektören kontaktade och informerades sedan försvarsdirektören om läget. Denne informerade i sin tur landshövdingen.

Länsstyrelsen följde sedan utvecklingen på räddningstjänstområdet, och hade upprepade kontakter med räddningstjänsten under de följande dagarna. Beskedet från räddningstjänsten var under veckan i stort detsamma och någon stöd eller hjälp från länsstyrelsen begärdes aldrig.

Polis

En samordningsfunktion upprättades i räddningstjänstens ledningsbuss. Genom att upprätta polisens ledning i denna nåddes en samgruppering på brandstationen samtidigt som polisen kunde få arbetsro. Polisens verksamhet gick i stora delar ut på trafikövervakning och trafikreglering.

Försvarsmakten

Bandvagnar och personal

Militära resurser rekvirerades från I 13 i Falun.

Det finns en överenskommelse mellan Dalarnas län och Gävleborgs län, samt Dalregementet, I 13/Fo 53, om hur militära resurser ska rekvireras. Detta dokument innehåller rutiner för både hur begäran av materiel och personal ska ske, och även rutiner kring hur materiel och personal ska hanteras. Rutinerna innefattar även situationer som inte utgör räddningstjänst (för innehållsförteckning se bilaga 1). Dokumentet är distribuerat till samtliga kommuner och räddningstjänster, elbolagen, polismyndigheterna, SOS-centralerna, landstingen och Vägverket.

Befälet/befälen för den militära personalen och bandvagnarna satt/stod tillsammans med ledningen för räddningstjänstens insatser. Uppgifter som kom upp fördelades sedan till värnpliktig personal i vagnhallen.

Inledningsvis leddes varje anländ bandvagnsstyrka av ett eget befäl, detta samordnades senare under insatserna till ett samlat befäl för samtliga bandvagnar. Från det ansvariga befälet framfördes viss kritik mot det tidvis otydliga ledarskapet för räddningsinsatserna. Gränsdragningen mellan vad som var räddningstjänst eller inte upplevdes under andra halvan av veckan som ett problem där räddningsledningen snarare sökte samråd än gjorde självständiga bedömningar.

Helikopterresurser

Helikopterförare och övrig personal var antingen ute och flög, eller stod till förfogande för nya uppdrag på brandstationen.

Logistik

Mat

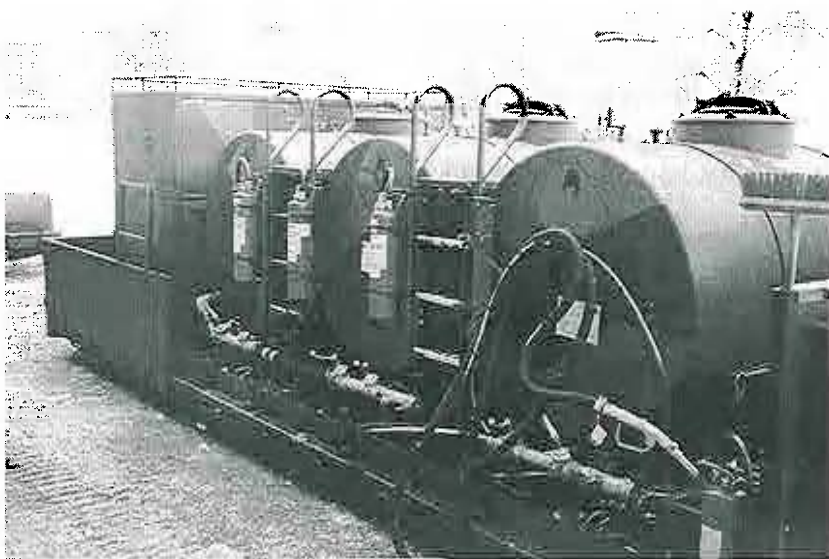
En restaurang i närheten av brandstationen höll öppet och därifrån beställdes 100 portioner vardera till lunch och middag. Här utspisades räddningstjänstens personal och militär personal, samt i vissa fall även andra personer engagerade i arbetet.

Vila/sömn

Samtlig räddningstjänstpersonal och militär personal inkvarterades i brandstationens logement eller dess gymnastiksal. Helikopterbesättningarna inkvarterades på ett närliggande hotell.

Drivmedel

Till en början löstes försörjningen på vanligt vis med tankning på bensinstationer med räddningstjänstens bensinkort. Problem uppstod då automaterna började krångla och dessutom försvann under den drivande snön. Detta löstes till en början genom att en bensinstationsägare i Gävle tätort ställde upp och höll sin station öppen under nätterna så att bandvagnarna kunde tanka. Så småningom löstes problemet genom att ett militärt lastväxlarflak med drivmedelscisterner, s k TOLO - tanknings- och omladdningsomgång, ställdes upp vid brandstationen.

Tanknings- och laddningsomgång, TOLO, uppställda i anslutning till brandstationen.

Avlösning

Räddningstjänstpersonalen kunde i inledningsskedet bara få avlösning allteftersom personal antingen hämtades till stationerna, eller lyckades ta sig dit själva.

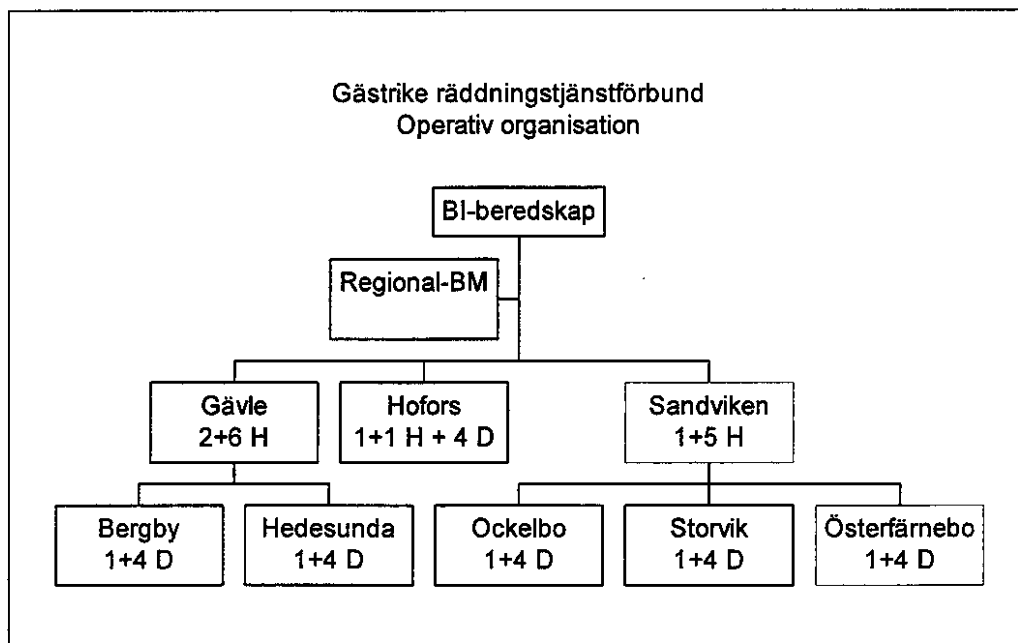
Den militära personalen, som inledningsvis helt bestod av officerare ersattes efter hand med befäl och värnpliktiga från samma kompani. Detta minskade ingreppen i försvarets normala verksamhet, och ledningsstrukturen blev tydligare.

Räddningstjänsten under dessa förhållanden

I den situation som rådde under veckan var räddningstjänstens normala insatskapacitet starkt nedsatt, beroende på de trafikförhållanden som rådde. Det gick inte att nå fram till olika platser på orten inom normala körtider och snövallarna försvårade möjligheterna nå intill byggnader med höjdfordon. Brandpostnätet doldes i snömassorna vilket kraftigt begränsade tillgången på släckvatten.

Räddningstjänstens organisation

Räddningstjänstinsatser i Gävle utförs av Gästrike räddningstjänst, ett kommunalförbund som består av kommunerna Gävle, Sandviken, Hofors och Ockelbo.

Avspärrad innerstad

Eftersom snöröjningsarbetet skulle ta lång tid och framkomligheten var låg beslutade man att begränsa trafiken i Gävles centrala delar. Detta uppnåddes genom att polisen fattade ett beslut om förbud mot fordonstrafik i Gävle stad enligt 147 § Vägtrafikkungörelsen. Beslutet förlängdes i olika omgångar fram till och med den 11 december. Polisen skötte om avspärrningar och kommunen anordnade bilparkeringar utanför avspärrningarna. Härifrån kunde folk gratis åka lokalbuss på de få linjer som öppnats.

Den enda fordonstrafik som tilläts var snöröjningsfordon, utryckningsfordon, buss- och taxitrafik och varutransporter, samt ett fåtal privatbilister som med dispenser. Arbetet med dispenser sköttes till en början av kommunens säkerhetsansvarige, med följderna att han blev fullständigt blockerad av telefonsamtal och ansökningar. Polisen tog över om denna hantering och heltidssysselsatte två personer under flera dagar. Eftersom de plogade vägarna även användes av gångtrafikanter var risken för olycksfall stor. Hastighetsbegränsningar i innerstaden infördes för att minska risken för kollisioner och olyckor.

Framkomlighet för räddningsinsatser i Gävle tätort

Framkomligheten för räddningstjänstens fordon var till en början noll och kom bara långsamt att förbättras i och med snöröjningen. Inledningsvis bestod utryckningsresursen av en bandvagn med brandpersonal och ett större antal handbrandsläckare. Även då man röjt vägar så att man kunde nå en eventuell brand- eller olycksplats fanns fortfarande problemet med 100-150 cm snö och uppkastade vallar på flera meter som omöjliggjorde en normal insats.

Eftersom kommunen försökte att så snabbt som möjligt få alla gator farbara röjdes endast drygt en fil i taget. Räddningstjänstens fordonsordning var därmed tvungen att bli rätt från början eftersom det fanns mycket få platser i Gävle där ordningen mellan fordonen skulle kunna ändras.

Metoden för snöröjningen som till stora delar sköttes med snöslungor och lastbilar som transporterade bort snön innebar i sig framkomlighetsproblem. Dessa bestod dels i ett stort antal röjningsfordon och lastbilar på de redan trånga gatorna och dessutom i de skarpt skurna kanterna i snövallarna. Eftersom man röjde en fil i taget och innerstaden gator oftast korsar varandra vinkelrätt gav detta inga avrundade gathörn, vilket innebar att risken att med större fordon köra fast i trånga gathörn var stor.

Räddningstjänsten rekvirerade en fyrhjulsdriven släckbil från Storvik och kompletterade utryckningståget med denna, en bandvagn och en traktor för att försäkra sig om att man skulle kunna komma loss vid fastkörningar.

Brandposter

Eftersom större delen av staden var begravd under djup snö gällde detta även brandposterna. Att finna dem under den meterdjupa snön var bara halva problemet. Att gräva runt brandposten för att kunna ansluta slangar skulle innebära ett timslångt arbetet och räddningstjänsten beslöt därför att i det akuta skedet helt avstå från släckvatten via brandpostnätet.

Höjdfordon

Användning av höjdfordon var i stort sett utesluten eftersom det i de flesta fall inte gick att nå fram till en plats tillräckligt nära husen, och i de fall detta gick så var de ofta för trång för att få ut stödbenen. Att finna fast underlag för stödbenen skulle innebära ytterligare problem eftersom man inte kunde se exakt hur underlaget såg ut under snön.

Ledning av räddningstjänstens insatser

Insatserna i samband med snöfallet påbörjades under söndagen som räddningsinsatser ledda av räddningstjänsten. Räddningstjänstens ledning bestod då av regionbrandmästare och jourhavande brandingenjör, samt den personal som fanns på huvudstationen.

Brandstationen ligger på cirka 5-10 minuters promenadväg från stadshuset, och räddningstjänsten organiserade sin ledningsplats i en vaktlokal i direkt anslutning till vagnhallen på brandstationen.

Räddningstjänstens ledningsplats i vagnhallen.

För att underlätta samordningen mellan polis och räddningstjänst placerade polisen sin ledningsfunktion tillfälligt i räddningstjänstens ledningsbuss. Telefonledningar drogs från brandstations teleanslutningar och gav på så sätt polisen ett avskilt utrymme att arbeta i. Bussen stod under hela veckan uppställd i vagnhallen inom synhåll från rummet där räddningsledningen uppehöll sig.

Direkt utanför ledningsrummet stod ett antal stolar uppställda där bandvagnsförare och annan insatspersonal väntade på order.

Arbetsbelastningen gav aldrig något utrymme för att man med de befintliga personalresurserna skulle kunna hinna med detaljerad dokumentationen av insatsen i form av dagbok. Man hade heller ingen dokumentation av de olika beslut som fattats av eller berört räddningstjänsten..

Information från räddningstjänsten till allmänheten

Räddningstjänsten genomförde inga informationsinsatser för att kompensera för den minskade insatskapaciteten under snöovädret och veckan som följde. Motivet till detta var oron för att det skulle finnas personer som tog denna information som ett slags uppmaning att anlägga bränder.

Informationsarbetet mot allmänheten koordinerades av kommunens ledningsgrupp. Den telefonbaserade upplysningscentralen och kommunens sidor på Internet var tillsammans med massmedia huvudkanaler.

Information om räddningstjänstens arbete och resurser förmedlades via dessa kanaler. Det handlade i huvudsak om tillgången till transporthjälp med bandvagnar för sjuktransporter med mera.

Samband

Sambandet mellan olika enheter fungerade i stora drag mycket väl under insatsen. Telefonnätet fungerade i Gävle tätort under hela insatsen, detsamma gällde mobiltelefonnätet. I övrigt kommunicerade man med styrkorna via egen sambandsmateriel, antingen monterad i räddningstjänstens fordon, eller via handapparater till andra fordon.

Utlarmning

Totalt besvarade SOS-alarm i Gävle under perioden 5 - 11 december 4 480 samtal till 112-numret. Störst belastning var det den 6 december med 919 samtal och 10 december med 851 samtal.

Under veckan rapporterades endast ett brandtillbud, en lägenhetsbrand där en person omkom.

Deltidsstyrkan i Österfärnebo

Österfärnebo ligger i sydvästra Gästrikland, på gränsen mot Uppland. Orten har cirka 560 innevånare. På orten finns en deltidsskår med en brandförman och två brandmän, med en anspänningstid på fem minuter.

Hit sändes en militär bandvagn med värnpliktiga under söndagseftermiddagen. Bandvagnen användes för akuta sjuktransporter. Två dialyspatienter och en person med akut lunginflammation transporterades till Gävle.

Snöröjningen på orten sköttes med kommunala och privata resurser. Under tisdag förmiddag var framkomligheten i stort sett normal och bandvagnen återvände till Gävle.

Deltidsstyrkan i Hedesunda

Hedesunda ligger i sydöstra Gästrikland, på gränsen mot Uppland. Orten har cirka 1100 innevånare, och deltidsskåren består av en brandförman och fyra brandmän med anspänningstid på fem minuter.

Deltidsstyrkan i Hedesunda började sina insatser på måndagsmorgonen. Snödjupet var då omkring 1 meter och hemtjänsten i kommunen begärde hjälp med röjning av fri väg till insnöade och akut hjälpbehövande. Tre deltidssbrandmän påbörjade arbetet och förstärktes efter en tid med ytterligare två. Ytterligare en person kallades in för att bistå räddningsarbetet under tjänsteplikt i väntan på att deltidssbrandmännen skulle nå fram till stationen. Framkomligheten på vägarna gjorde att det här, liksom på övriga orter, var svårt att få in personal till stationen på ett samlat sätt.

Under eftermiddagen larmades kåren till en odling med flera växthus som hotade rasa in under trycket från snön. Genom räddningskårens insats avväjdes hotet. Enligt uppgift räddades värden för sju miljoner kronor.

Under tisdagen kom efter vissa problem en militär bandvagn till Hedesunda. Bandvagnen användes under eftermiddagen för sjuktransporter samt transport av en avliden, vilken man fick transportera till Gävle på grund av att bårhuset i Hedesunda var blockerat av snö.

Kåren i Hedesunda bistod under veckan även polisen i avstängningen av riksväg 67. Rekognocering av farbara vägar och kontroll av eventuellt isolerade innevånare genomfördes också.

Ingen information lämnades till allmänheten om att räddningskåren kunde bistå med bandvagn vid akuta sjuktransporter. Dessa kontakter gick på det informella nätverket som alltid finns på mindre orter. Någon gång kom via massmedia en uppgift ut om att oroliga kunde vända sig till ålderdomshemmet på orten. Meddelandet ledde till att många samtal om hjälp av räddningstjänstliknande karaktär inledningsvis kom till ålderdomshemmet. Situationen förbättrades efter ett inslag i regionala TV-nyheterna.

Insatserna trappades successivt ned i takt med att framkomligheten ökade. Liksom i Österfärnebo snabbare här än inne i centrala Gävle.

Resurser

Helikoptrar från AF 2, Linköping

Räddningstjänsten hade tillgång till helikoptrar under befäl av Kapten Curt Ögren, chef för helikopterkompaniets uppdragspluton, AF 2

Deras insats beskrevs så här i en telefonintervju:

Kn Ögren såg på nyheterna om ovädret på söndagen och antog själv att det skulle kunna behövas helikopterresurser. Han kontaktade därför SOS i Linköping som kopplade honom vidare till SOS Gävle. Han redogjorde då för de resurser som fanns och blev kopplad till en läkare. Läkaren konstaterade att det kunde "vara bra att ha", och lovade att återkomma innan måndag morgon 08.00. Läkaren hördes inte av och Kn Ögren kontaktade vid 8-tiden på måndagen SOS igen, och fick beskedet att inget hörts från läkaren. Han kom så i kontakt med räddningstjänsten som på grund av ett möte inte kunde fatta beslut om helikopterresursen just då. Vid ett nytt telefonsamtal till räddningstjänsten kl 09.00, fick han beskedet att man bedömt att man egentligen inte behövde några helikopterresurser. Efter ytterligare någon diskussion och en redogörelse från Kn Ögren i fråga om vad man skulle kunna stå till tjänst med togs beslutet av räddningstjänsten att ta in resursen. Helikoptrarna fanns på plats redo att sättas in på måndagen kl 1200.

Helikopterresurserna bestod en Hkp 3, en Hkp 6, och en Hkp 9, med besättningar. Busstationen mitt emot brandstationen användes som helikopterlandningsplats.

Helikopterlandningsplats ordnades på busstorget framför brandstationen.

Tankning av helikoptrarna sköttes på Gävle flygplats, där helikopterpersonalen fick hjälpa till att gräva fram drivmedels depån.

Man fann att radiosambandet med bärbara militära flygradioapparater mellan basen och helikoptrar ute på uppdrag brast efter ett tag, då handapparaterna krånglade. Detta problem övervanns genom att man ringde till Gävle flygplats som ropade upp helikoptrarna på sin radio och gav dem uppgifter istället för att de tvingades återvända för att få ny uppgift.

Man genomförde totalt ca 25 flyguppsdrag fram fredag förmiddag, då man avvecklade verksamheten. Eftersom man inom försvaret i flera fall tidigare fått kritik från privata helikopterfirmor måste man ta detta med i bilden när man gör bedömningen att avbryta verksamheten. Inga motsättningar eller invändningar kom i detta fall upp vid tiden för avveckling, vare sig från kommunens eller privata helikopterföretags sida.

Helikoptrarna utnyttjades till rekognosceringsuppdrag för personal från kommunledningen, räddningstjänsten, snöröjning och renhållning. Man genomförde också trafikövervakning tillsammans med polisen. Vid det elavbrott som inträffade kontrollerades kraftledningarna, och man använde även helikoptrarna för att kartlägga vägavsnitt där älgar tagit sig ut på vägen, eller befann sig i närheten vägar.

Den tyngre helikoptern användes till sjuktransporter, bland annat av två hjärtpatienter och en gravid kvinna. Man transporterade också människor från och till isolerade byar. Vi ett av dessa uppdrag observerade man en äldre man som tog sig fram genom ca meterdjup snö. Vid en senare överflygning då mannen fortfarande var kvar ute tog man upp honom. Han hade då ca en kilometer kvar till stugan som var hans mål, och skulle ha behövt flera timmar för att nå den i den djupa snön. Besättningen bedömde att han inte skulle klarat detta före mörkrets inbrott, och att risken att han dukat under av kyla och ansträngning var mycket stor.

Bandvagnar från försvarsmakten

Totalt deltog ett tiotal befäl, ett femtiotal soldater och ett 25-tal vagnar i arbetet i Gävle. Man medförde för den militära materielen även en sk TOLO – ”tanknings- och laddningsomgång” bestående av bland annat ett lastväxlarflak med drivmedelstankar och diverse reparationsutrustning samt reparationsutbildad personal.

Personal och materiel från följande förband deltog i insatsen

Dalregementet I 13/Fo 53, Falun
Upplands regemente S1/Fo47, Enköping
Svea Livgarde I1/Fo44, Kungsängen

Räddningstjänsten kontaktade vakthavande befäl på Dalregementet (I 13), och begärde hjälp med bandvagnar och personal. De andra förbanden kontaktades också, oklart exakt hur och av vem.

Insatsen påbörjades i liten skala genom att regementet ringde in frivilliga befäl från helgledigheten. Dessa befäl inställde sig på regementet och tog sig sedan med materiel till Gävle snarast möjligt.

Allteftersom värnpliktiga bandvagnsförare och annan värnpliktig personal återvände till regementet efter helgen togs de ut och transporterades till Gävle.

I de flesta fall kompletterades den militära personalen med räddningstjänstpersonal eftersom lokalkännedom krävdes för att hitta i de igensnöade områdena.

I huvudsak användes bandvagnarna och den militära personalen till transporter olika slag:

- upprätthållande av räddningstjänstens utryckningsberedskap med bandvagn som fordon
- transporter av akuta sjukdomsfall och olycksfallsoffer
- undsättning av flera hundra personer som satt fast på ett insnöat tåg
- undsättning av personer i fastkörda bilar
- transporter av läkemedel och sjukvårdspersonal
- transport av sjukhuspersonal längs fyra ”bandvagnsslingor” för att k försörja sjukhuset med utvilad personal

Erfarenheter

Väder

För att systemet med varningsmeddelanden ska vara användbart måste man på lokal nivå vara uppmärksam på och ha rutiner för att ta emot varningarna. I rutinerna bör ingå att eventuellt kontakta jourhavande meteorolog för att få bekräftat läget i detalj.

Snöovädret som drabbade Gävle var synnerligen smalt och varningsmeddelandet gav inte information i den detaljeringsnivån. Vädermönstret är dock inte okänt för meteorologerna, och det kan möjligen vara en lämplig del av en kommunal riskanalys att studera även denna typ av påfrestning.

Ledning

Valet av ledningsplats för räddningsinsatserna gjordes helt utifrån praktiska överväganden. Lokalen är liten, cirka 15 kvm, och långsmal. Det saknas utrymme att för anteckningar på. Detta löstes med att lösa blad klistrades på fönster och dörrar mot vagnhallen. Lokalens karaktär och yta gjorde det svårt att skilja operativ ledning från taktisk ledning. En otydlighet som även ansvariga militära befäl påpekat. Denna otydlighet tillsammans med förhållandena i övrigt gjorde att ledningsplatsen vid besöket mer gav

intrycket av en taxi-station än av en ledningsplats för räddningsinsatser. (se bild)

Att arbeta med räddningsledningen skild från resten av kommunens ledning kan sannolikt också ha gett en del problem. Av praktiska skäl kunde t ex räddningsledaren inte lämna sin ledningsplats för att medverka vid de dagliga mötena i stadshuset. Här tror vi att den en hel del information i båda riktningarna gick förlorad.

Det tog flera dagar innan man från helikopterresursen kom med på de ledningsgruppsmöten som kommunen anordnade. Som en följd av detta kunde man inte beskriva de olika uppdrag som man kunnat underlätta med hjälp av denna resurs. Man upplevde att många uppgifter kunde lösts fortare om man kunnat närvara och ställa sig till förfogande på ett tydligare sätt, exempelvis var kommunledningen inte uppe och studerade läget från luften förrän först kl 13.00 på onsdagen.

Den militära ledningsstrukturen och det militära ledningsarbetet är organiserat på ett annorlunda sätt än räddningstjänstens. Detta innebär att man i ett tidigt skede måste klargöra roller, ordervägar och uppgifter så att systemen kan fungera parallellt på ett smidigt sätt..

Resurser

Räddningstjänsten måste i denna typ av situationer hela tiden följa väderutvecklingen, och överväga att säkra tillgången på personal genom att kalla in resurser till stationerna i ett så tidigt skede att man inte hindras av väderförhållandena.

Att ha klara rutiner för hur, var och på vilket sätt militära resurser ska rekvireras är nödvändigt för att undvika onödigt arbete och otydliga ansvarsförhållanden.

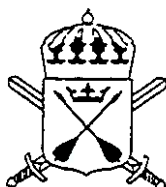
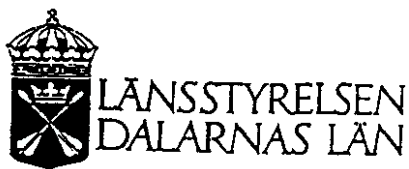
Helikopterresurser

Det upplevdes från helikopterbesättningarna som mycket frustrerande att det var så svårt att få ställa resursen till förfogande. Eftersom verksamheten ändå normalt kräver att helikoptrarna flygs ett visst antal flygtimmar ser man inte denna insats som ett problem, tvärtom ses den som en möjlighet att använda materialen till en samhällsnyttig insats, samtidigt som man får övning i en verklig situation.

Styrkan var förvånad över att kommunens olika verksamheter inte tidigare insåg möjligheterna med att snabbt kunna överblicka stora geografiska områden för lägesuppföljning m m.

Helikopterstyrkan trycker på möjligheten att i fler situationer inom räddningstjänst kunna utnyttja denna resurs, och uttrycker förvåning över att så få tycks känna till eller utnyttja möjligheterna. I Linköping finns en helikopterflottilj som förfogar över ett 50-tal helikoptrar. För att få tillgång till dessa kan räddningstjänsterna vända sig direkt till flygchefen på flottiljen.

98-08-26

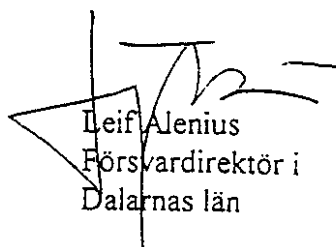

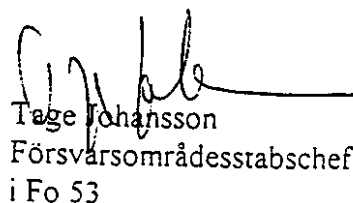
FÖRSVARSMAKTEN
DALREGEMENTET

Handlingsregler för stöd till det civila samhället från Försvarsmakten inom Försvarsområde 53 (Dalarnas och Gävleborgs län)

Länsstyrelserna i Dalarnas- och Gävleborgs län samt Försvarsområde 53 har gemensamt utarbetat handlingsregler för hur civila organisationer och myndigheter bör/kan förfara då de behöver stöd med militära totalförsvarsresurser vid räddningstjänst och andra påfrestningar på samhället i fred.

Leif Alenius
Försvardirektör i
Dalarnas län

Tage Johansson
Försvarsområdesstabschef
i Fo 53

Olle Carlbom
Försvardsdirektör i
Gävleborgs län

Sändlista

Samtliga kommuner i W- och X-län
Älvkarleby kommun
Samtliga räddningstjänster i W- och X-län
Räddningstjänsten i Älvkarleby
Länsstyrelserna i W- och X-län
Samtliga elbolag i W- och X-län
Polismyndigheterna i W- och X-län
SOS-W och SOS-X
Landstinget Dalarna och Gävleborg
Vägverket region Mitt

C Dalregementet
C Dalbrigaden
Förs E Fo 53 Falun
C Dalgruppen
C Gävleborgsgruppen

För kännedom

SRV
MB M
Landshövdingarna och länsraden i Dalarnas- och Gävleborgs län

Handlingsregler för stöd till det civila samhället från Försvarmakten inom försvarsområde 53 (Dalarnas och Gävleborgs län)

Innehåll

	Sid
1 Handlingsregler för stöd till det civila samhället från försvarmakten inom Försvarsområde 53.....	3
<i>(Dalarnas- och Gävleborgs län)</i>	
1.1 Styrande bestämmelser	
1.2 Allmänt om garnisonen	
2 Regler för begäran av militärt stöd vid räddningstjänst (rätj)....	3-4
2.1 Kontaktväg	
2.2 Samverkan	
2.3 Information	
3 Hantering av militära resurser vid räddningstjänstinsats.....	4-5
3.1 Insatsstyrkan	
3.2 Ledning	
3.3 Underhåll	
3.4 Ekonomi	
4 Regler för begäran av militärt stöd vid annan insats (icke rätj). 	5
4.1 Kontaktväg	
4.2 Samverkan	
4.3 Information	
5 Hantering av militära resurser vid annan insats (icke rätj)	6
5.1 Insatsstyrkan	
5.2 Ledning	
5.3 Underhåll	
5.4 Ekonomi	

Bilaga

1. Samverkansvägar
2. Resurser vid Dalregementet/Fo 53
3. Telefonlistor

1. Handlingsregler för stöd till det civila samhället från Försvarsmakten inom Försvarsområde 53 (Dalarnas och Gävleborgs län) .

1.1 Styrande bestämmelser

Enligt 34 § i räddningstjänstlagen (RäL) skall bl a statliga myndigheter på anmodan av räddningsledare (RL) delta med personal och materiel vid räddningsinsats. Försvarsmakten skall vidare, enligt Totalförsvarsbeslutet 1996, vara beredd att stödja det civila samhället vid svåra påfrestningar i fred.

Följande handlingsregler är utarbetade i samverkan mellan försvarsområdet, länsstyrelserna i Dalarna och Gävleborg samt representanter för den kommunala räddningstjänsten.

1.2 Allmänt om garnisonen

Falu garnison består idag av ett antal från varandra fristående enheter. I räddningstjänststämmanden och vid andra stödbehov från det civila samhället är dock chefen för Dalregementet/Fo53 sammanhållande. Detta lydadsförhållande gäller även hemvärnet.

2. Regler för begäran av militärt stöd vid räddningstjänst

2.1 Kontaktväg

Ordinarie

Ring Dalregementet/Fo 53. Tel: 023-45 000.

Du kommer då antingen att hamna i växeln eller i kasernvakten beroende på vilken tidpunkt på dygnet du ringer.

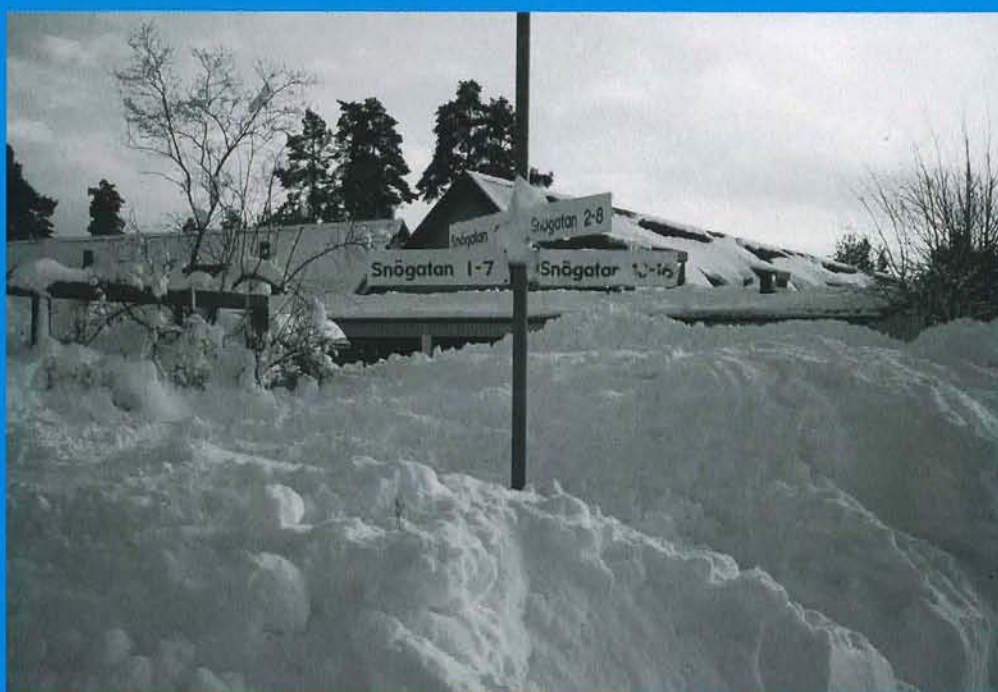
- Tala om vem du är
- Tala om att det gäller räddningstjänst och att du vill komma i kontakt med den som är bemyndigad att besluta i räddningstjänststämmanden.

Alternativ

Vid snabb insats där en frivillig insats av hemvärnet bedöms erforderlig t.ex. vid skogsbrand och eftersök: Ring hemvärnschefen eller dennes ersättare i din kommun. Telefonnummer enligt bilaga 3.

- Tala om vem du är
- Klara ut att det är räddningstjänst och att du vill komma i kontakt med den som är bemyndigad att besluta i räddningstjänststämmanden.

Snöovädret i Gävleområdet

2.2 Samverkan

När du blivit kopplad till vederbörande befäl - ange:

- Vem du är som rapporterar, din uppehållsplats och telefon.
- Vad som har hänt och omfattning.
- Var och när olyckan/händelsen inträffade.
- Vem som leder insatsen, dennes uppehållsplats och telefonnummer.
- Vilka åtgärder som vidtagits och vad som planeras.
- Prognos om händelseutvecklingen kring olyckan/händelsen.
- Vilka resurser som behövs och hur länge dessa bedöms erfordras.
- Vart resurserna skall ställas och tidpunkt.
- Vem som är kontaktperson och tar emot resurserna,

samt - kom överens om hur och vem som skall erhålla bekräftelse på om begärda tidskrav och resurser kan uppfyllas/erhållas.

2.3 Information

Då militärt stöd begärts skall länsstyrelserna snarast informeras.
Den som begärt militärt stöd ansvarar för att underrätta egen länsstyrelse.
Sök försvarsdirektör eller räddningstjänsthandläggare.
Länsstyrelsen i Dalarnas län - 023-810 00
Länsstyrelsen i Gävleborgs län - 026-17 10 00

3. Hantering av militära resurser vid räddningstjänstinsats.

3.1 Insatsstyrkan

Avdela personal som tar emot den militära styrkan.
Ge det militära befälet orientering om läget, ledningsorganisationen, eventuella sambandsbestämmelser, underhåll mm och ge därefter uppgifter med eventuella styrningar.

3.2 Ledning

Räddningsledaren svarar för den övergripande räddningsledningen. Militärt befäl leder egen personal inom ramen för tilldelad uppgift. Vid större insats bör förutom förbandschefer (grupp-, plutons- kompanichefer) även *samverkansofficer* ingå i räddningsledarens stab.

3.3 Underhåll

Det militära förbandet svarar för eget underhåll.

3.4 Ekonomi

Vid medverkan i räddningstjänstuppsdrag svarar försvarsmakten för egna kostnader med anledning av insatsen.

4. Regler för begäran av militärt stöd vid annan insats (icke rätj).

4.1 Kontaktväg

Ring Dalregementet/Fo 53. Tel 45 000.

Du kommer att hamna i växeln eller kasernvakten beroende på vilken tidpunkt på dygnet du ringer.

- Tala om vem du är.
- Klara ut vilka behov av stöd du har.

4.2 Samverkan

När du blivit kopplad till bemyndigat befäl - ange:

- Vem du är som rapporterar, din uppehållsplats och telefon.
- Vad som har hänt och omfattning.
- Var och när olyckan/händelsen inträffade.
- Vem som leder insatsen, dennes uppehållsplats och telefonnummer.
- Vilka åtgärder som vidtagits och vad som planeras.
- Prognos om händelseutvecklingen kring olyckan/händelsen.
- Vilka resurser som behövs och hur länge dessa bedöms erfordras.
- Vart resurserna skall ställas och tidpunkt.
- Vem som är kontaktperson och tar emot resurserna.
- Hur underhållet av militär personal skall ordnas
- Klara ut de ekonomiska förutsättningarna

samt - kom överens om hur och vem som skall erhålla bekräftelsen på om begärda tidskrav och resurser kan uppfyllas/erhållas.

4.3 Information

Då militärt stöd begärts skall länsstyrelserna snarast informeras om detta. Den som begärt militärt stöd ansvarar för att underrätta egen länsstyrelse. Sök försvarsdirektör eller räddningstjänsthandläggare.

Länsstyrelsen i Dalarnas län - 023-810 00

Länsstyrelsen i Gävleborgs län - 026-17 10 00

5. Hantering av militära resurser vid annan insats. (icke rätj)

5.1 Insatsstyrkan

Avdela personal som tar emot den militära styrkan.

Ge det militära befälet en orientering om läget, ledningsorganisationen, eventuella sambandsbestämmelser, underhåll mm och därefter uppgifter med eventuella styrningar.

5.2 Ledning

Militärt befäl leder egen personal. Vid större och långvariga insatser bör förutom förbandschefer (grupp-, plutons- kompanichefer) även *samverkansofficer* ingå i den övergripande ledningsgruppen/staben.

5.3 Underhåll

Underhåll enligt överenskommelse.

5.4 Ekonomi

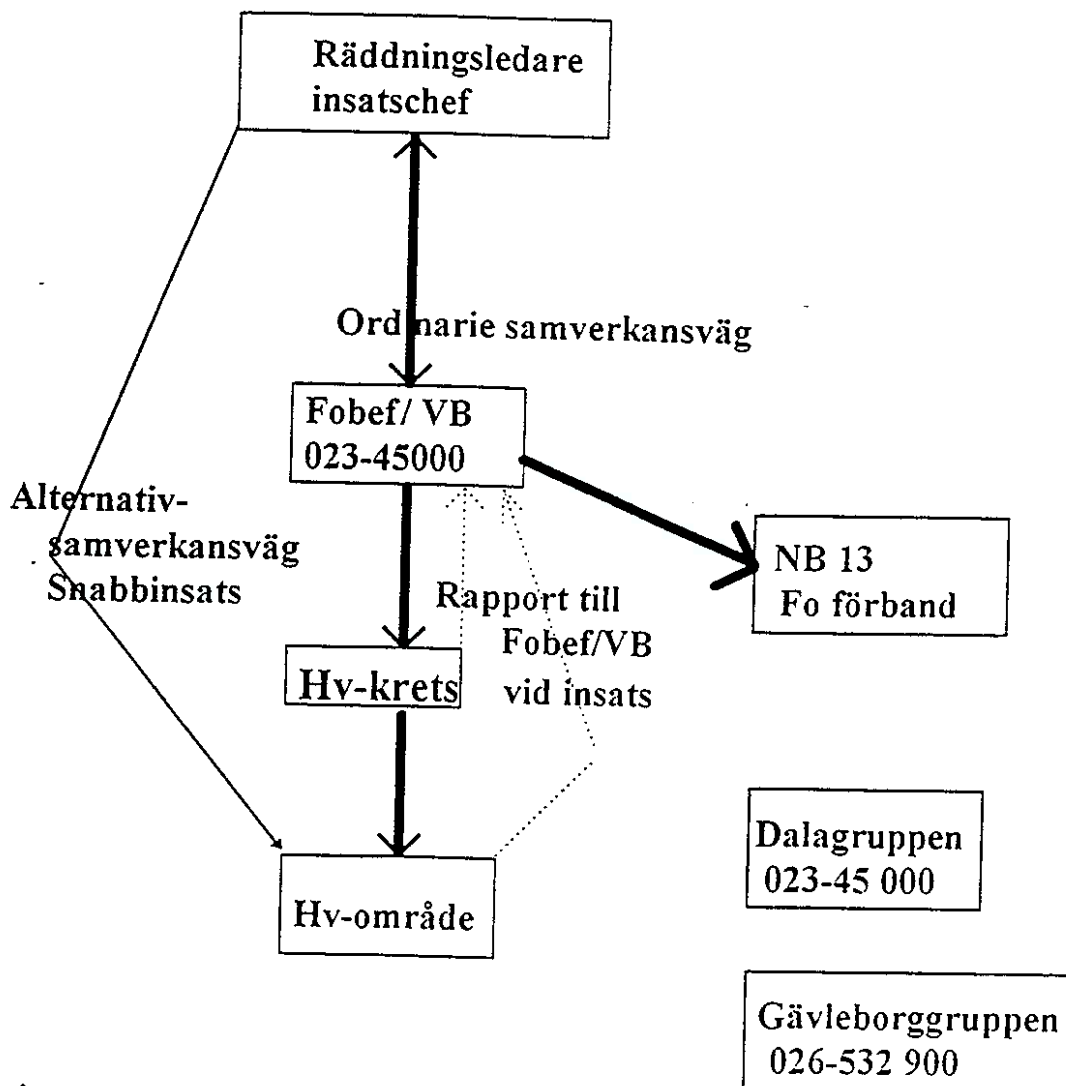
Den som begär stöd svarar för de extra kostnader som uppkommer för det militära förbandet/resursen i samband med insatsen. (T ex, extra personal - kostnader, förplägnad, transportkostnader, skadad och förbrukad materiel mm).

Detta skall klargöras vid beställningen av stödet.

Begäran om militär hjälp

Samverkansvägar

- * Ordinarie samverkansväg : Räddningsledare → Fobef / VB
- * Alternativ samverkansväg:
 Alternativt förfarande vid snabb insats där en frivillig insats av hemvärnet bedöms erforderlig t.ex. skogsbrand och eftersök :
 Räddningsledare → Hvch
 (Hvch rapporterar till fobef /VB för bekräftelse av insats)
- * Telefonlistor enligt bilaga 3

MÖJLIGA RESURSER VID FALU GARNISON

Personalresurserna vid garnisonen i Falun varierar under året.

Befäl ca 100 st

- Arbetsledare
- Förare till i organisationen förekommande fordon
- Sjukvårdsutbildad personal
- Ammunitionsröjningspersonal

Värnpliktig arbetsstyrka , styrka över tiden cirka:

- januari-mars = 500 st
- april-juni = 100 st
- juli-augusti = 300 st
- augusti-december = 500 st

De materiella resurserna består av följande materieltyp:

- Sjukvårdsmateriel (bårar,förbandsmateriel,filtar,sängar)
- Kläder (uniformer,underkläder,skor mm)
- Förläggningmateriel (fält,sängar i kasern)
- Förplägnadsmateriel (lågtryckspannor,kokspisar mm)
- Livsmedel (konserver,frostorkat)
- Drivmedel (motorbensin,diesel)
- Handverktyg (spadar,spett,korpar,krattor,hinkar,yxor mm)
- Motorverktyg (motorsågar,bergbormaskiner,elverk)
- Arbetsmaskiner (hullastare,hjulgrävare)
- Fordon (standardlastbilar,terränglastbilar,släp till lastbilar,sjukpterrängbilar)
- Bandvagnar (standardbandvagn 206,förbandsplatsbandvagn 2069) se bilaga ..
- Bromateriel (fast bro,flytande bro)
- Spaningsmateriel (kikare,bildförstärkare,värmespaningsutrustning)
- Belysnings/signalmateriel (fältarbetslampor,signalpistoler)
- Sambandsmateriel (radio,kv,mobitex,radiolänk)
- Ammunitionsröjningsutrustning